Eesti Konjunktuuriinstituut

Estonian Institute of Economic Research

EMKF
RAKENDUSKAVA
2014-2020

Euroopa Liit
Euroopa Merendus- ja Kalandusfond

Eesti elanike suhtumine Eestis kasvatatud kalasse

Tallinn
Oktoober 2020

Tellija: Kalanduse teabekeskus

Projektgrupi koosseis: Lia Lepane, Mati Reiman, Bruno Pulver, Ingrid Niklus, Viivika Savina, Eva Priedenthal, Ülo Mattheus, Marje Josing

Eesti Konjunktuuriinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

Tel 668 1242

Fax 668 1240

E-post: eki@ki.ee

http://www.ki.ee

Andmete kasutamisel või tsiteerimisel tuleb viidata allikale.

Sisukord

Sisukord 3

Uuringu eesmärk, metoodika ja valim 4

1. Eelistatud kalaliigid, kala ostmise sagedus, ostmise ja söömise kohad, kala söömisega seotud kogemused 5

2. Teadlikkus kalakasvatusest Eestis 10

3. Tarbitava kala kvaliteet 11

4. Informatsiooni kättesaadavus Eestis kasvatatud kala kohta 14

Kokkuvõte 16

Lisa 1. Küsitluse vastuste tabeljaotused 19

1.1 Eesti kasvanduskala ostmine viimase aasta jooksul 19

1.2. Kasvanduskala ostmise sagedus viimase aasta jooksul 20

1.3. Kala söömine söögikohtades 21

1.4. Info omamine Eestis kasvatatud kalade kohta 22

Lisa 2. Uuringu küsimustik koos vastuste üldjaotustega 23

Lisa 3. Küsitletud kogumi iseloomustus 27

Uuringu eesmärk, metoodika ja valim

Eesmärk

Uuringu eesmärk oli välja selgitada Eesti elanike suhtumine Eestis kasvatatud kalasse, et teada saada, milline on elanikkonna teadlikkus kohalikust kasvanduskalast; milline on selle kala renomee tarbija silmis ja millised peaksid olema sektoripoolsed tegevused, et kodumaise kasvatatud kala kuvandit parandada ja selle kaudu ka nõudlust suurendada.

Ülesanded, metoodika ja valim

Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI) uuris 2020. aasta septembris-oktoobris kirjaliku ankeetküsitlusega posti teel ja veebis elanike teadlikkust Eesti kasvanduskalast. Vastavalt Kalanduse teabekeskuse ettepanekuile ja EKI poolt koostatud ankeedile (vt lisa 2) vastas kokku 1925 elanikku vanuses 18−74 aastat, sh veebiankeedile 1713 ja kirjalikult posti teel 212. Kuna mitte kõik ankeedi saanud elanikud ei vastanud küsitlusele (uuringus osalemine oli vabatahtlik), siis kõigi gruppide esindatuse tagamiseks kaaluti andmestik andmetöötluse käigus regiooni, vanuse, soo ja rahvuse lõikes, millega viidi vastanute jaotus vastavusse Eesti 18−74-aastaste elanike mudeliga. Tulemused on seega laiendatavad kogu täiskasvanud elanikkonnale vanuses 18−74 aastat. Statistikaameti andmetel elas Eestis 1.01.2020 seisuga 945 854 inimest vanuses 18−74 aastat, mis moodustab kõigist elanikest 71%. Maksimaalne valimi valikuviga on 1925 vastaja korral 95%-tõenäosuse tasemel +/−2,2%.

Töös analüüsiti järgnevaid Eesti kasvanduskalaga seonduvaid teemasid:

- eelistused kala tarbimisel: millist kala (liikide lõikes) meeldib süüa; kas vabalt või kasvanduses kasvanud; kas Eestis või Põhjamaades kasvatatu; kas töödeldud või töötlemata kujul
- teadlikkus kalade päritolust (kasvatatud või püütud)
- teadlikkus Eestis kasvatatavatest kaladest ja sellekohase info kättesaadavus
- Eestis kasvatatud kala tarbimine: tarbimise sagedus, kala ostu- ja söögikohad
- kogemused Eestis kasvatud kala tarbimisel – kas on negatiivseid kogemusi ja kuidas see mõjutas järgnevaid Eesti kasvanduskala oste
- kala olulised kvaliteedinäitajad ja Eestis kasvatatud kala vastavus neile
- kala müügitingimused: värskus, jää peal jahutamine, püügiaja teavitamine

Käesoleva uuringu tulemused annavad ülevaate, kui teadlik on Eesti tarbija Eestis kasvatatud kaladest; missugune on tema suhtumine Eestis kasvatatud kala tarbimisse ja milliseid Eestis kasvatatud kala liike ta eelistab.

1. Eelistatud kalaliigid, kala ostmise sagedus, ostmise ja söömise kohad, kala söömisega seotud kogemused

Küsitlus osutab, et valdav osa Eesti elanikest (97%) on harjunud kala sööma ja vaid väike osa (3%) kinnitab, et ei söö kala üldse. Igal vastanul oli võimalik valida väljapakutud kalaliikidest 3 enim eelistatud liiki, mida talle meeldib süüa. Kõige populaarsemateks kaladeks osutusid lõhe (67% vastanuist) ja forell (56%) (joonis 1). Teise suurema grupi moodustasid heeringas (46%), räim (35%), kilu (34%) ja koha (34%). Siit nähtub, et kõige eelistatumad kasvanduskalad tarbija laual on nn punased kalad (lõhe ja forell), mida pakutakse jaekaubanduses nii värskelt kui ka töödelduna ning mis võimaldavad erinevaid ja lihtsaid valmistusviise (küpsetamine, grillimine, soolamine, suitsutamine). Hinnatud on ka traditsioonilised merest püütud kalad nagu heeringas, räim ja kilu. Selle grupi populaarsuse taga võib olla ka tõsiasi, et neid kalaliike pakutakse tootjate ja kauplejate poolt väga erineval viisil töödelduna. Samas ahvena, haugi, latika jt kalade tarbimine asetseb mõnevõrra tagasihoidlikumal kohal, erandiks vaid koha, mis on samal positsioonil räime ja kiluga. Lisaks küsitluse nimekirjas ära toodud kalaliikidele võis täiendavalt ära märkida ka muid eelistatud liike, mida tegi 6% vastanuist. Enim nimetati rääbist (29 korral), angerjat (22 korral) ja siiga (20 korral), vähemal määral ka teisi kalu.

Joonis 1. Eelistatud kalaliigid (% vastanuist)

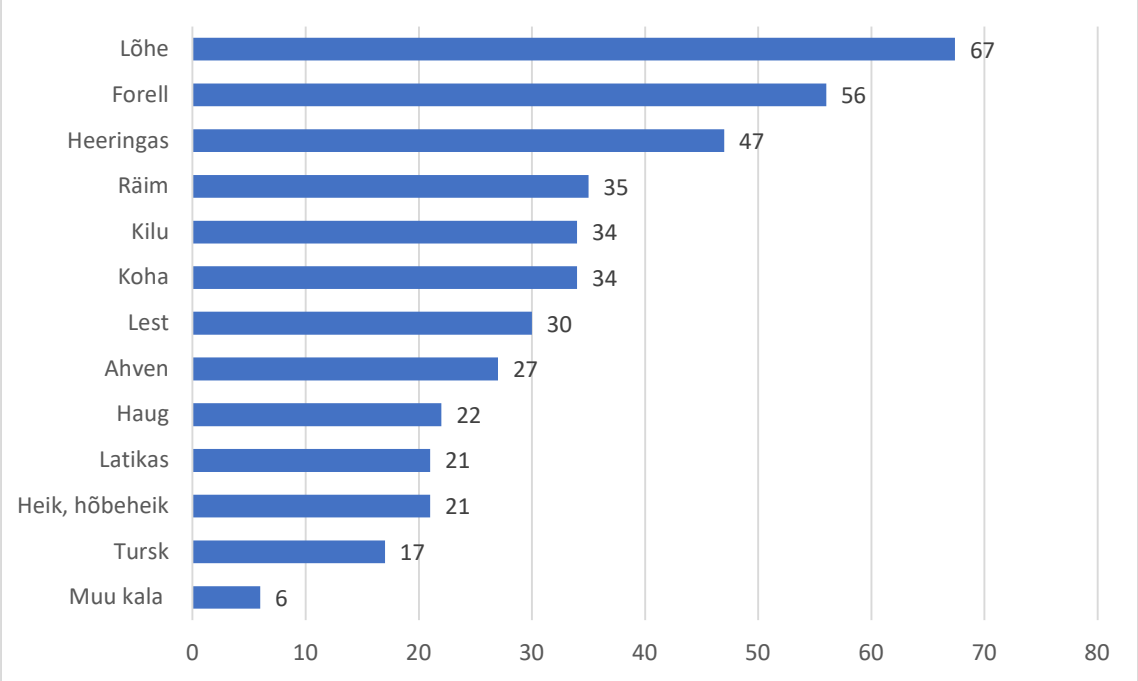

Vastanuilt küsiti samuti, kas nad kala ostes tunnevad huvi nende päritolu kohta ja kas need on kasvatatud või püütud. 29% vastanuist kinnitas, et uurib kala päritolu sageli, 31% teeb seda harva ja 16% avaldas valmidust seda teha, kui vastav info oleks olemas. Ligi neljandik (24%) kinnitas, et ei vaata ega uuri kala päritolu.

Valides võimaluse vahel tarbida looduses vabalt kasvanud kala või kasvanduse kala, märkis 45% vastanuist, et eelistab süüa looduses vabalt kasvanud kala; 39% jaoks ei ole sel vahet, kus kala on kasvanud, 4% eelistaksid kasvanduse kala ja 12 % ei osanud seda öelda. Kasvatatud kala osas eelistas enam kui kolmandik vastajaist (37%) Eestis kasvatatud kala ja natuke vähem (32%) leidis, et selles ei ole nende jaoks vahet. 12% ei osanud seda öelda ja vaid marginaalne osa (7 vastajat) märkis, et eelistab muudes piirkondades kasvatatud kalu.

Eestis kasvatatud kala oli viimase aasta jooksul ostnud 67% vastajaist, 12% kinnitas, et pole seda teinud ja 21% ei osanud seda öelda. Sotsiaaldemograafiliste gruppide lõikes Eestis kasvatatud kala ostmises suuri erinevusi ei olnud ja Eestis kasvatatud kala oli aasta jooksul ostnud 63%–71% erinevate gruppide vastajaist (vt lisa 1.1). Ainsa grupina tarbis Eestis kasvatud kalu veidi vähem väiksema sissetulekuga (kuni 500 €) vastaja, kus Eestis kasvatatud kala tarbimist kinnitas 57% vastanuist

Neist, kes olid viimase aasta jooksul Eestis kasvatatud kala ostnud, tegid seda sagedasti (1–2 korda nädalas) 3% vastajaist ja harvemini (1–2 kord kuus) 33% vastajaist. Kolmandik (33%) tarbis kodumaal kasvatud kala harvemini kui kord kuus ja veidi alla kolmandiku (31%) ei osanud seda öelda (joonis 2).

Joonis 2. Eestis kasvatatud kala ostmise sagedus (% vastanuist)

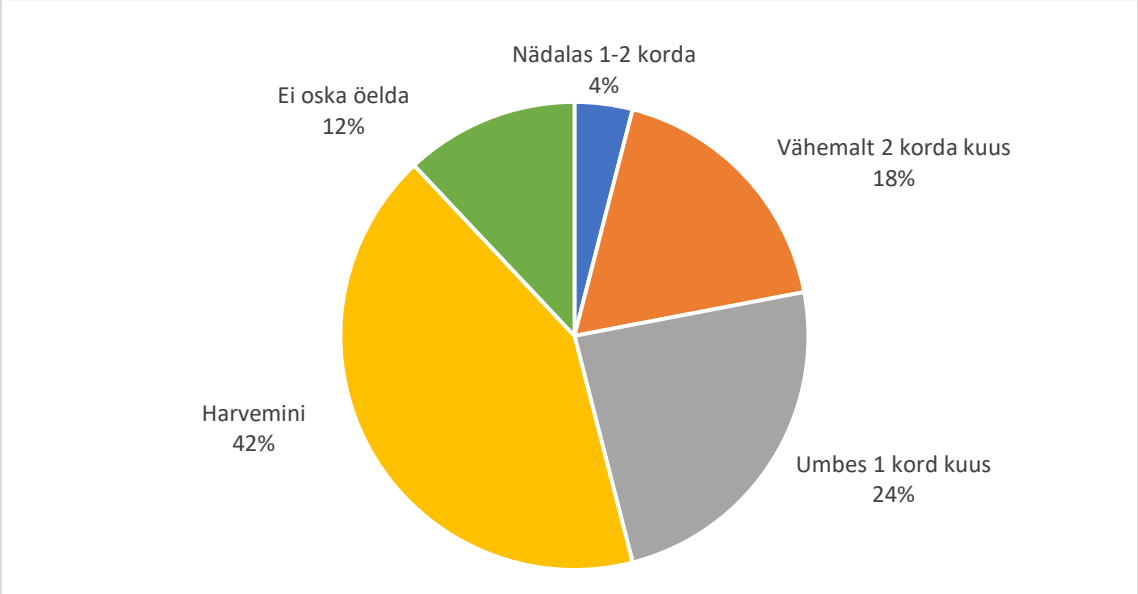

Kõige sagedamini ostetakse Eestis kasvatatud kala suurtest (3 või enam kassaga) toidupoodidest (38%), turult (23%), otse tootjalt 21% ja kalapoest (20%). Vähem ostetakse kala väikestest (alla 3 kassaga) poodidest ning e-poodidest ja sotsiaalvõrgustikest (1%) (joonis 3).

Joonis 3. Kala ostmise kohad (% vastanuist)

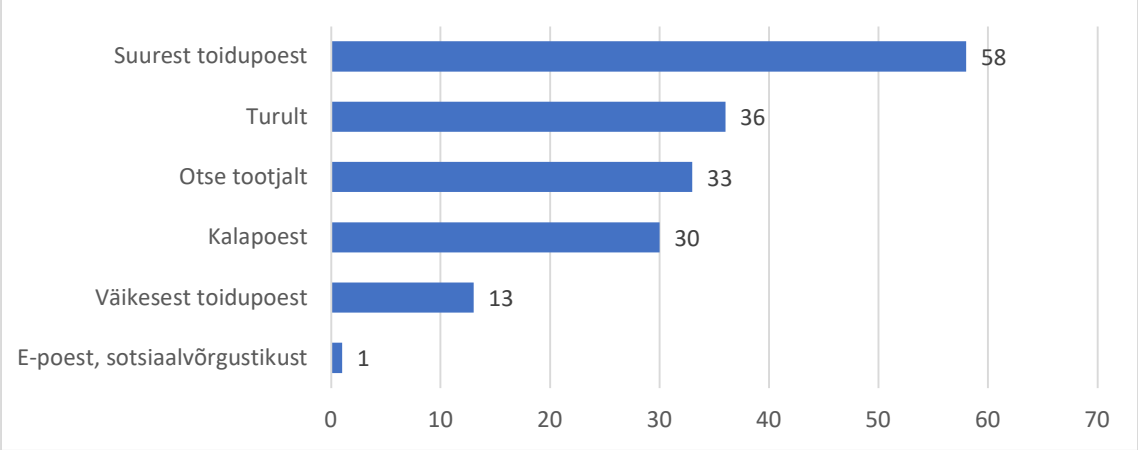

Kõige kindlamaiks kodumaise kasvanduskala tarbijateks (kuni 2 korda nädalas või vähemasti 1 kord kuus) on 65 aasta vanused ja vanemad (46%) ning 50–65 aastased (43%) Eesti elanikud (joonis 4, lisa 1.2). Teiselt poolt kõige tagasihoidlikum on Eestis kasvatatud kala tarbimine 18–29 aastaste noorte hulgas, kellest 82% teeb seda harvemini kui kord kuus või ei oska seda öelda, ja väikestes kortermajade elanike hulgas, kellest ostab Eesti kasvanduskala harvemini kui kord kuus või ei oska seda öelda 74%. Suurte kortermajade elanikest on harvad kalaostjad või ei oska seda öelda 66% ning rida- ja individuaal-elamuis 60%. Teistpidi vaadates tarbivad rida- ja individuaalelamute elanikud kasvanduskala veidi rohkem (40% vastanuist) kui muude elamutüüpide elanikud (suurtes kortermajades vastavalt 34% ja väikestes kortermajades vastavalt 26%), mis võib kõnelda sellest, et kala atraktiivsust suurendab nende jaoks võimalus seda koduselt töödelda (grillida, suitsutada jms), mida kortermajade elanikud ei saa endale lubada. Palgagruppide lõikes kodumaise kasvanduskala tarbimises väga suuri erinevusi ei ole. Kõige rohkem (42%) on kodumaist kasvanduskala tarbijaid (ostavad seda 2 korda nädalas või 1–2 kord kuus) nende hulgas, kes teenivad 501–800 eurot kuus ja kõige vähem (28%) nende hulgas, kelle sissetulek on 801–1200 eurot kuus. Kuni 500 eurot teenivad vastajaist ostab kodumaist kasvanduskala 37% ja üle 1200 euro teenivaist vastajaist 39%, mis kõneleb sellest, et kodumaise kasvanduskala tarbijad sissetuleku järgi väga eristada ei saa. Ka haridustase erisust välja ei too, I–II haridustasemega grupis tarbib kodumaist kasvanduskala 35% vastajaist ja III haridustasemega grupis 36%. Ka meeste ja naiste ning eesti ja muukeelsete vastajate osakaal on peaaegu võrdne (mõlemas grupis vastavalt 35% ja 36%).

Joonis 4. Eesti kasvanduskala ostmise sagedus viimase aasta jooksul (% vastanuist)

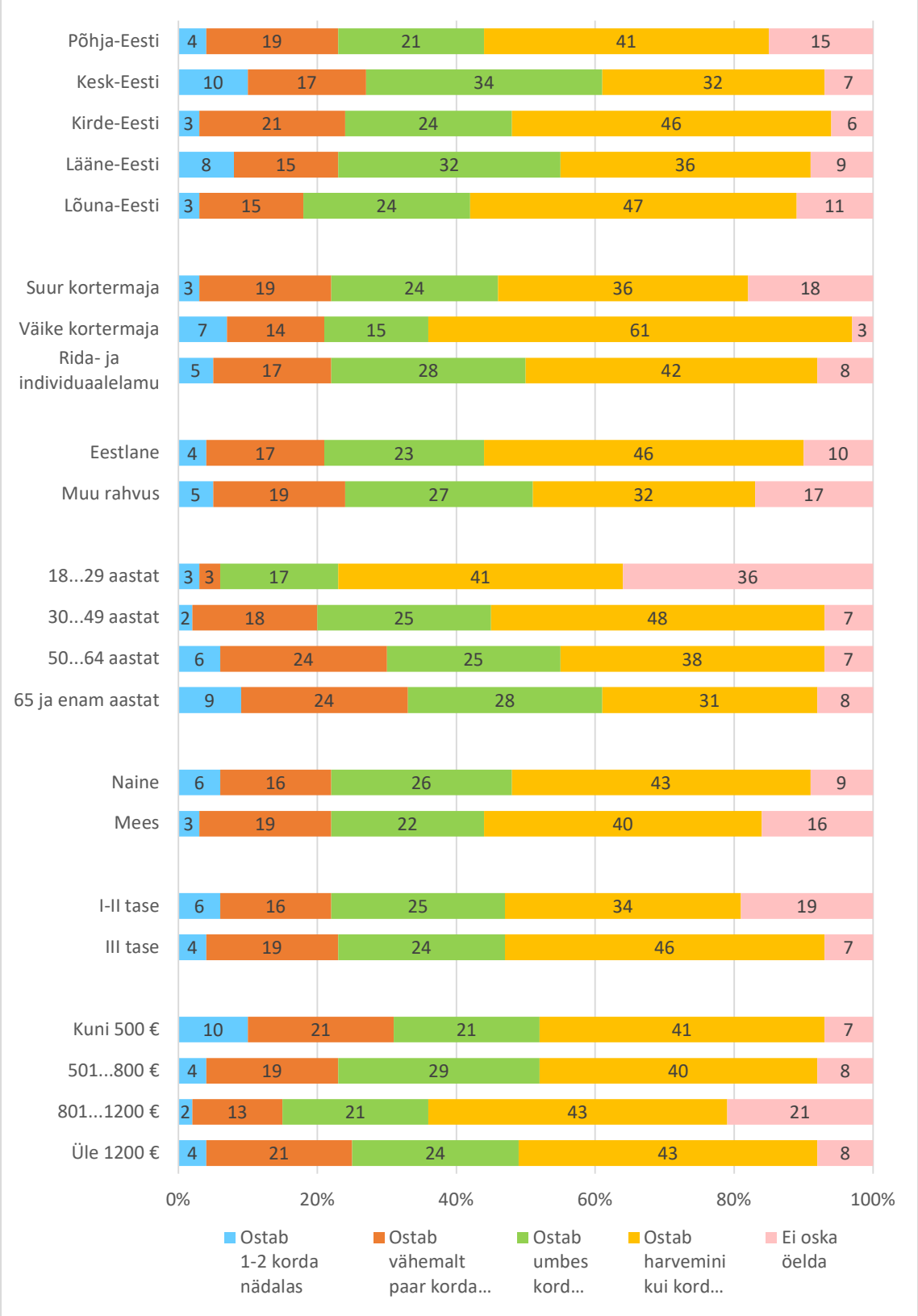

Eesti söögikohtades oli kohalikku kasvatatud kala söönud 24% vastajaist. 38% kala sööjaist märkis, et ei saanud teavet söödud kala päritolu kohta, mis tähendab, et nad olid küll söögikohtades kala söönud, kuid ei teadnud selle tootmise viisi. Siit võib järeldada, et Eesti kasvanduskala sööjaid oli tegelikult rohkem kui 24%, kes seda kindlalt teadsid. 28% kinnitas, et ei ole söönud söögikohtades Eesti kasvanduskala ja 10% märkis, et ei külasta söögikohti.

Neid, kes kindlalt teadsid, et on söönud söögikohtades Eesti kasvanduskala, oli kõige rohkem Lõuna-Eestis (28%) ja kõige vähem Kirde-Eestis (13%) (vt lisa 1.3). Rohkem oli neid ka eestlaste (26%, muud rahvused 20%), 30−49. aastaste (27%), kõrgema haridustasemega (28%) ja üle 1200 euro teenivate vastajate (37%) hulgas.

Mis puudutab, et Eesti kasvanduskala söömisega seotud emotsioone, siis valdav enamik (98%) küsimusele vastanuist kinnitas, et neil ei ole olnud Eestis kasvatatud kalaga viimase aasta jooksul ebameeldivaid kogemusi ja vaid 2% väitis vastupidist. Vabas vormis vastustes väideti, et kasvanduskaladel oo mudamaitse, forellil soine kõrvalmaik (*привкус болота*), turult ostetud kuumsuitsu latikas oli seest toores, külmutatud koha oli maitsetu ja suitsukala (luts) oli ebakorrektselt puhastatud. Vastustest nähtub, et Eesti kasvanduskaladel ja mageveekaladel ei tehta mitte alati vahet. Inimestest, kellel oli Eesti kasvanduskalaga ebameeldivaid kogemusi, märkis 39%, et see kogemus ei mõjutanud kuidagi nende järgnevaid Eesti kasvanduskala oste, 36% ei osta enam konkreetse kasvanduse kala, 9% ei osta enam Eestis kasvatatud kala, 2% ei osta enam üldse kala ja 14% märkis ära muu mõju. Võimalus muu mõju konkreetselt ära nimetada enam uusi aspekte esile ei toonud.

2. Teadlikkus kalakasvatusest Eestis

Selgitamaks, kui palju teatakse kalakasvatusest Eestis, anti vastajaile ette 6 kalaliiki (angersäga, angerjas, paalia, karpkala, tuur, vikerforell) ja paluti neil vastata, kas neid nende teada Eestis kasvatatakse (joonis 5).

Joonis 5. Teadlikkus Eestis kasvatatavatest kaladest (% vastanuist)

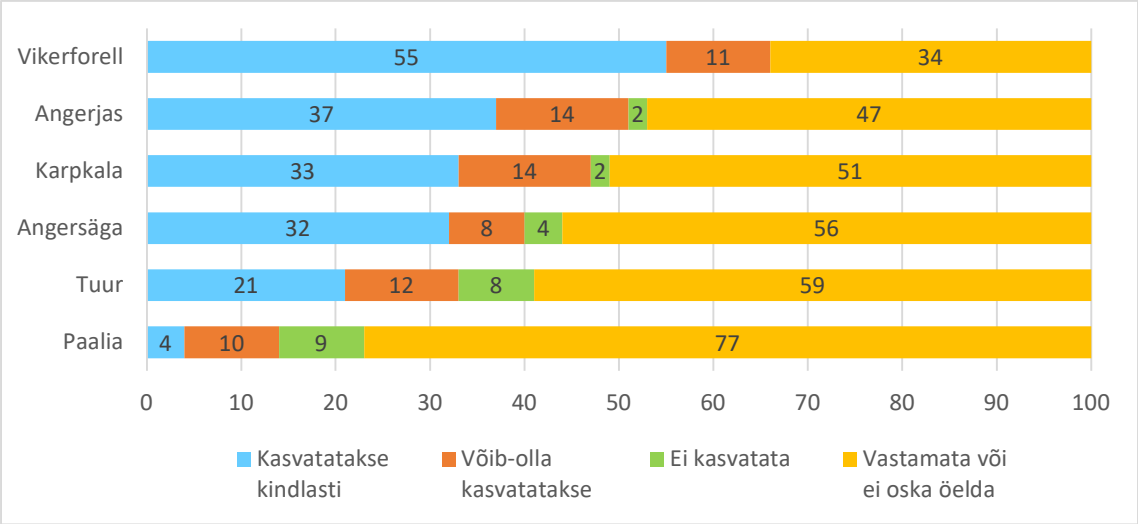

Kõige paremini teati, et Eestis kasvatatakse vikerforelli, mida teadis kindlasti 73% sellele küsimusele vastanuist ja 15% arvas, et võib-olla kasvatatakse. Tuntusest järgnesid angerjas (vastavalt 53%/20%), Karpkala (49%/21%) ja angersäga (48%/12%). Vähem oldi teadlikud tuura (32%/19%) ning paalia (7%/16%) kasvatamiseast Eestis. Võimalik oli täiendavalt ära märkida ka muid liike, mida teati Eestis kasvatatavat, mida tegi 3% vastanuist (55 inimest). Teistest liikidest nimetati enim koha (18 korral), ahvenat (7 korral), linaskit (6 korral) ja siiga (5 korral).

Joonis 6. Kalaliigid, mida vastajad olid söönud (% vastanuist)

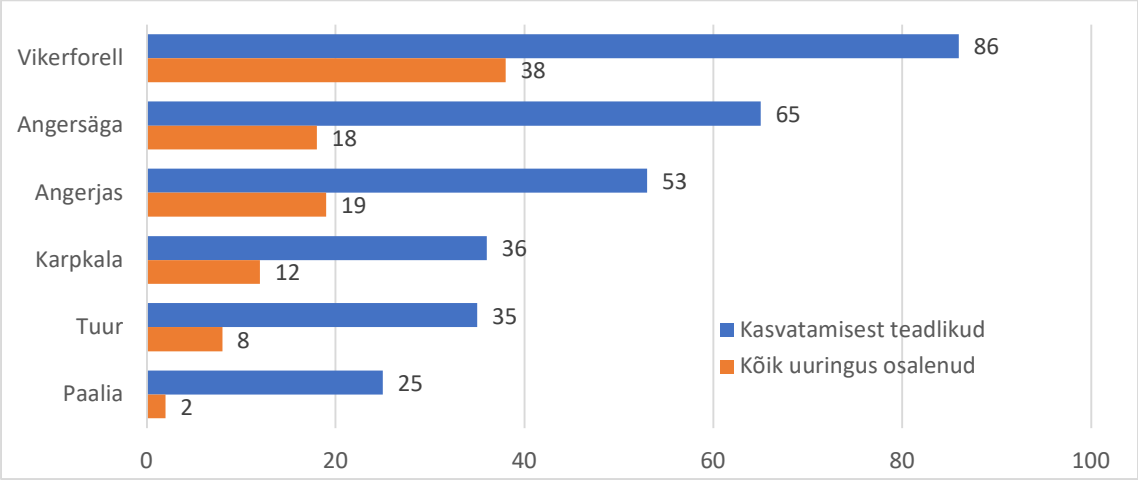

Populaarsemad Eestis kasvatatud kalad, mida vastajad olid söönud, olid vikerforell, angerjas ja angersäga (joonis 6). Mõnevõrra vähem söödi tuura ja paaliat. Neist, kes märkisid ära endale tuntud kalaliigid ja vastasid samas ka küsimusele, kas nad olid seda kala söönud, oli 86% vastanuist söönud vikerforelli, 65% angersäga ja 53% angerjat. Karpkala oli söönud vastavalt 36%, tuura 35% ja paaliat 25%. Kogu valimi arvestuses oli kõige populaarsem samuti vikerforell (39%), järgnesid angerjas (19%), angersäga (18%), karpkala (12%), tuur (8%) ja paalia (2%).

3. Tarbitava kala kvaliteet

Tarbitava kala kvaliteedinäitajaist peeti kõige olulisemaks kala värskust (oluline 92%, mõnevõrra oluline 4% vastajaist), head maitset ja kontrollitud kvaliteeti (mõlemal juhul vastavalt 86% ja 9% vastajaist) (joonis 7). Vähem tähtsad ei olnud kala puhtus mürkainetest (vastavalt 84% ja 9%) ja ohutus tervisele (83%/11%). Need olid näitajad, mis olid olulisemad kui kala hind, mida pidas tähtsaks 74% ja mõnevõrra oluliseks 20% vastajaist. Tähtsaks, kuid mitte nii tähtsaks peeti kala kättesaadavust (63%/28%), kalade vastutustundlikku kasvatamist (62%/27%), nende GMO vabasust (62%/20% vastanuist) ja mitmekesist valikut (56%/33%).

Joonis 7. Näitajad, mida peetakse Eestis kasvatatud kala puhul oluliseks (% vastanuist, mitme vastuse võimalus)

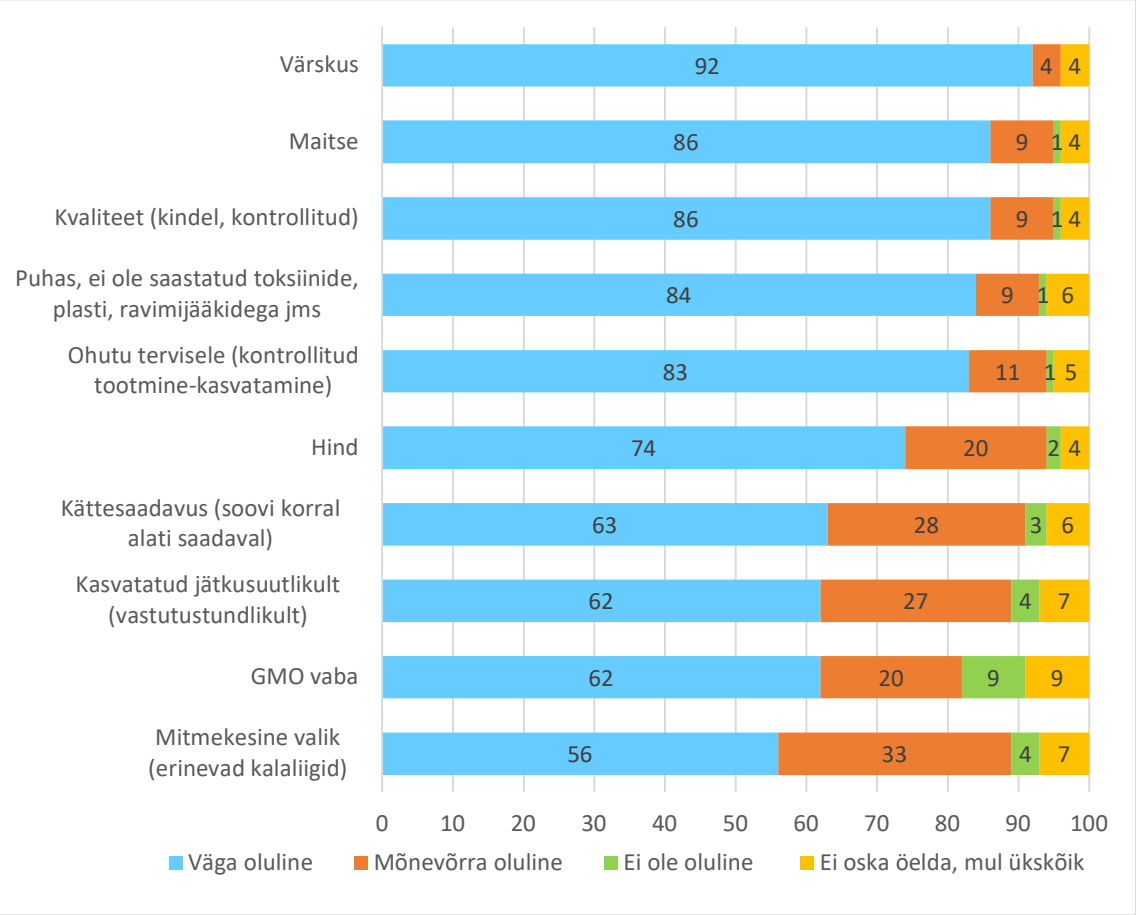

Hinnates, milline on Eestis kasvatatud kala tegelikult, asetus esikohale hea maitse: seda, et Eestis kasvatatud kala on maitsev, leidis 57% vastajaist ja mõnikord, mitte alati maitsev 26% (joonis 8). Teisele kohale paigutus kala värskus (on värke või mõnikord värske vastavalt 51% ja 30%), järgnesid kala kontrollitud kasvatamine ehk kala ohutus (32%/27%) ja puhtus saasteainetest (29%/19%). GMO vabasust omistas Eestis kasvatatud kalale vastavalt 27% ja 14%, jätkusuutlikku kasvatamist 21% ja 25%,

kättesaadavust (soovi korral alati olemas) 19% ja 40%, kõikuvat kvaliteeti 13% ja 44%, soodsat hinda 11% ja 44% ning nn mudamaitset 9% ja 39%.

Joonis 8. Tegelik hinnang Eestis kasvatatud kalale (% vastanuist)

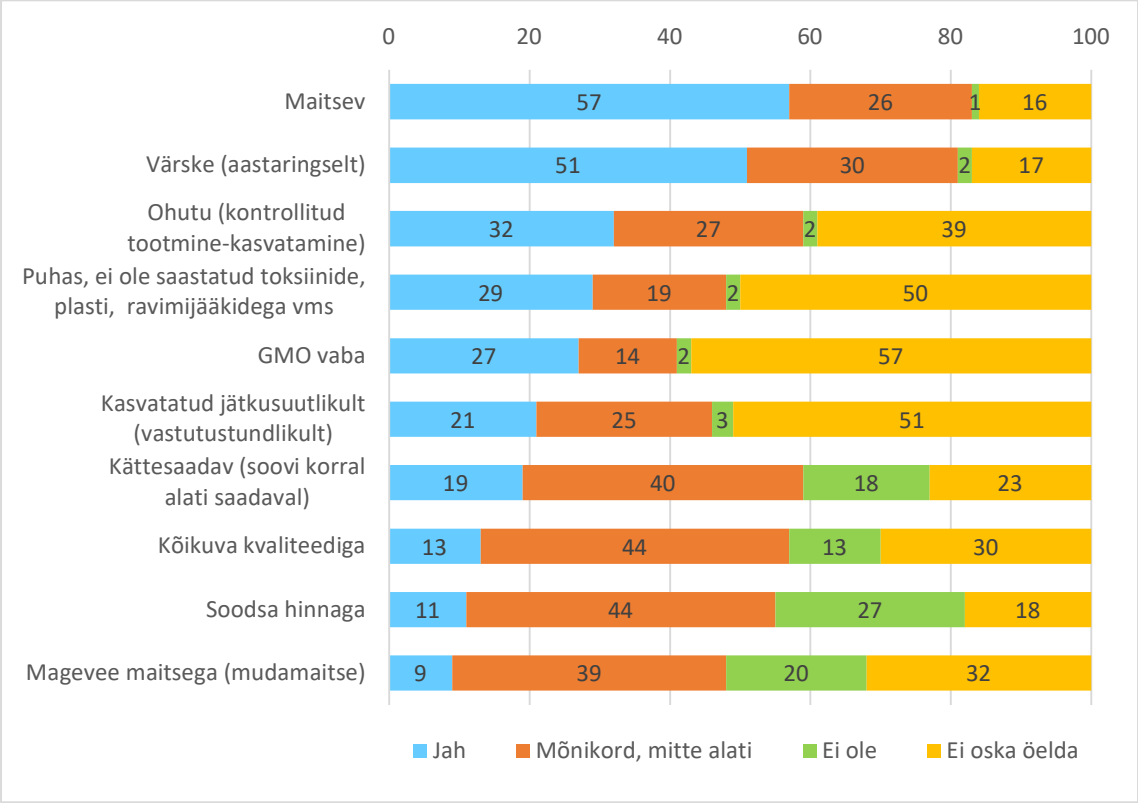

Kõige rohkem vastanuist (mitme vastuse võimalus) soovib kala osta kas roogitult (59%) või fileena (53%), ligi pool respondentidest (49%) eelistab kala osta töödeldud kujul (suitsutatud, soolatud, konserveeritud jms) ja üle kolmandiku (36%) terve kalana. 70% vastanuist kinnitas, et uurib kala ostmisel ka selle värskust, 22% usaldab selles osas kaupmeest ja 8% ei osanud antud küsimusele vastata.

Kala värskust hindavad vastajad (107 vastajat) peamiselt kala lõhna ja värvuse järgi, ehk nagu üks vastaja sagedased vastused kokku võtab: „kala peab olema värske ja mitte haisema, lõpused [olema] roosad, silmad klaarid“.

Liigi pooled (47%) vastajaist peab vajalikuks, et kalad oleksid müügikohas alati jää peal ja kolmandik (34%) peab seda mitte alati vajalikuks. 5% vastajaist seda vajalikuks ei pea ja 14% ei oska sellele küsimusele vastata.

4. Informatsiooni kättesaadavus Eestis kasvatatud kala kohta

Vaid väike osa kalatarbijaist (5%) kinnitas, et tal on kala ostes alati võimalik teada saada, millal kala välja püüti; kolmandiku (33%) arvates on see võimalik, kuid mitte alati, teine kolmandi (32%) kinnitas, et see ei ole võimalik ja 30% ei osanud sellele küsimusele vastata.

Üldisemalt on Eestis kasvatatud kalade kohta informeeritud vaid väike osa (5%) vastajaist, üle poolte vastajate (54%) kinnitusel on neil Eestis kasvatatud kala kohta vähe infot, viiendiku (21%) väitel pole neil seda üldse ja veidi alla kuuendiku (16%) ei oska sellele küsimusele vastata.

Joonis 9. Informatsiooni saamise kohad (% vastanuist, mitme vastuse võimalus)

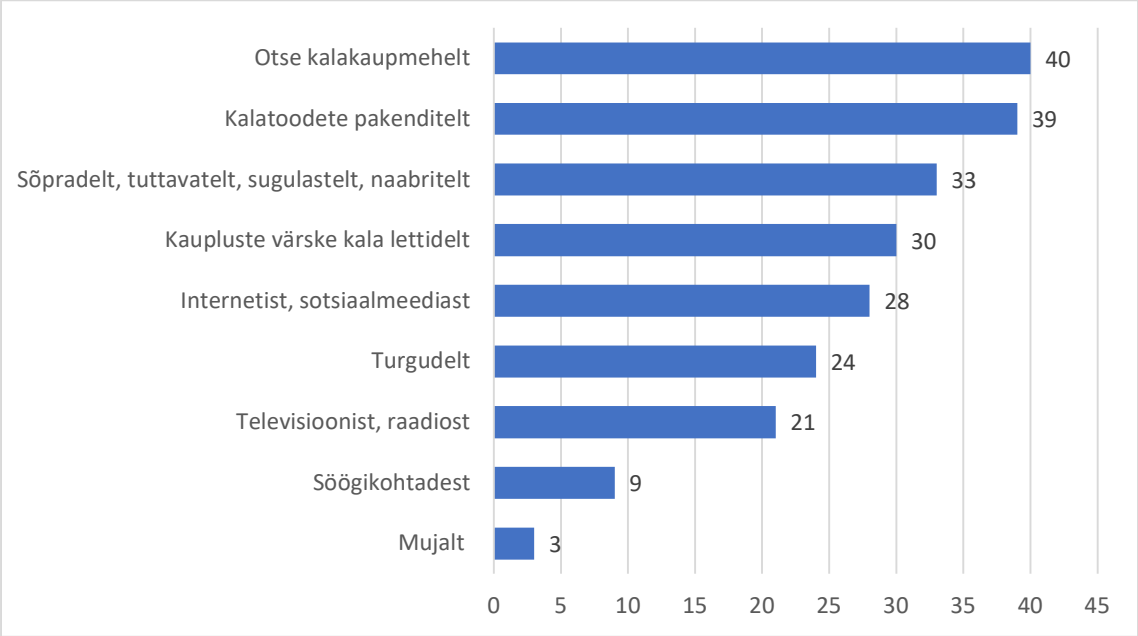

Kõige rohkem saadakse informatsiooni otse kalakaupmehelt (40%), kalatoodete pakendeilt (39%), sõpradelt, tuttavatelt (33%), kaupluse värske kala lettidelt (30%) ning internetist ja sotsiaalmeediast (28%) (joonis 9). Mõnevõrra vähem on saadud seda turgudelt (24%), televisioonist ja raadiost (21%) ning söögikohtadest (9%). 3% vastanuist (64 vastanut) on saanud informatsiooni ka mujalt, kuid vastajad kinnitavad siiski eelpool öeldut, et seda ei olegi kuskilt saada või nad ei ole selle vastu huvi tundnud. Ühe vastaja väitel on ta saanud informatsiooni veterinaar- ja toiduametist; üks vastaja töötab Rimis ja üks mereteaduses ning on seetõttu informeeritud ning üks toob välja ka reklaamidest saadud informatsiooni.

Regiooniti on Eesti kasvanduskala kohta saanud piisavalt informatsiooni kõige rohkem Kirde-Eesti (14%) ja Lõuna-Eesti (13%) (lisa 1.4). Kõige vähem on infot Eesti kasvanduskalast Põhja-Eesti elanikel, kellest vaid 5% on saanud infot piisavalt, kuid teiselt poolt 53% on saanud seda vähe ja 27% ei oma

seda üldse mitte (kokku 80%). Info nappuselt järgneb Lääne-Eesti, mille elanikest 67% kinnitas, et on saanud seda vähe ja 8%, et ei oma seda üldse (kokku 75%) ning Kirde Eesti, mille elanikest tõdes vähest infot 52% ja selle puudumist 22% (kokku 74%).

Eelnevast nähtub, et teadlikkuse suurendamiseks Eesti kasvanduskalast ja nende tarbimise edendamiseks tuleks vastavalt suurenda tarbijale antava info hulka. Riigipoolne tegevus võiks olla kogu valdkonna propageerimine, samas kui kalakasvatajad peaksid oma toodangut rohkem reklaamima ja müügikampaaniate kaudu tutvustama. Parem info jagamine peaks kaasas käima kala müügi- ja söögikohtades, et tarbijal oleks võimalik ilma raskusteta teada saada, kas tegemist on vabast loodusest püütud või kasvanduskalaga. Mõlemal juhul peaks tarbija saama informatsiooni ka kala väljapüügi aja ja regiooni kohta.

Kokkuvõte

- Uuring näitab, et valdav osa Eesti elanikest (97%) on harjunud kala sööma ja vaid väike osa (3%) kinnitab, et ei söö kala üldse. Kõige populaarsemateks kaladeks, mida Eesti elanikele meeldib süüa, on lõhe (67% vastanuist) ja forell (56%). Teise suurema lemmikkalade grupi moodustavad heeringas (46%), räim (35%), kilu (34%) ja koha (34%). Eelnevast nähtub, et kõige eelistatumad kasvanduskalad tarbija laual on nn punased kalad (lõhe ja forell), mida pakutakse jaekaubanduses nii värskelt kui ka töödelduna ning mis võimaldavad erinevaid ja lihtsaid koduseid valmistusviise. Hinnatud on ka traditsioonilised merest püütud kalad nagu heeringas, räim ja kilu, samas kui mageveekalade (ahvena, haugi, latika jt) tarbimine asetseb mõnevõrra tagasihoidlikumal kohal, erandiks vaid koha, mis on samal positsioonil räime ja kiluga.
- Valides võimaluse vahel tarbida looduses vabalt kasvanud kala või kasvanduse kala, märkis 45% vastanuist, et eelistab süüa looduses vabalt kasvanud kala ja 39% märkis, et nende jaoks ei ole sel vahet. Kasvatatud kala osas eelistas enam kui kolmandik vastajaist (37%) Eestis kasvatatud kala ja natuke vähem (32%), leidis et selles ei ole nende jaoks vahet. 29% vastanuist kinnitas, et uurib kala päritolu sageli, 31% teeb seda harva ja 16% avaldas valmidust seda teha, kui vastav info oleks olemas. Ligi neljandik (24%) kinnitas, et ei vaata ega uuri kala päritolu.
- Eestis kasvatatud kala oli viimase aasta jooksul ostnud 67% vastajaist. Neist, kes olid viimase aasta jooksul Eestis kasvatatud kala ostnud, tegid seda sagedasti (nädalas 1−2 korda) 3% vastajaist, 1−2 kord kuus 33% vastajaist ja kolmandik (33%) tarbis kodumaal kasvatud kala harvemini kui kord kuus.
- Kõige kindlamaiks kodumaise kasvanduskala tarbijateks (1−2 korda nädalas või vähemasti 1 kord kuus) on 65 aasta vanused ja vanemad (46%) ning 50−65 aastased (43%) Eesti elanikud. Teiselt poolt kõige tagasihoidlikum on Eestis kasvatatud kala tarbimine 18−29 aastaste noorte hulgas, kellest 82% teeb seda harvemini kui kord kuus või ei oska seda öelda, ja väikestes kortermajade elanike hulgas, kellest ostab Eesti kasvanduskala harvemini kui kord kuus või ei oska seda öelda 74%. Palgagruppide ja haridustaseme lõikes kodumaise kasvanduskala tarbimises väga suuri erinevusi ei ole. Kõige rohkem on kodumaist kasvanduskala tarbijaid (ostavad seda 1−2 korda nädalas või vähemasti 1 kord kuus) nende hulgas, kes teenivad 501−800 eurot kuus ja kõige vähem nende hulgas, kelle sissetulek on 801−1200 eurot kuus. I−II haridustasemega grupis tarbib kodumaist kasvandus-kala 35% vastajaist ja III haridustasemega grupis 36%.

- Eesti söögikohtades oli kohalikku kasvatatud kala söönud 24% vastajaist. 38% kala sööjaist märkis, et ei saanud teavet söödud kala päritolu kohta, mis tähendab, et nad olid küll söögikohtades kala söönud, kuid ei teadnud selle tootmise viisi.
- Valdav enamik (98%) vastajaist kinnitas, et neil ei ole olnud Eestis kasvatatud kalaga viimase aasta jooksul ebameeldivaid kogemusi ja vaid 2% väitis vastupidist. Kõige sagedamini toodi esile magevee kalale omast kõrvalmaitset. Inimestest, kellel oli Eesti kasvanduskalaga ebameeldivaid kogemusi, märkis 39%, et see kogemus ei mõjutanud kuidagi nende järgnevaid Eesti kasvanduskala oste, 36% ei osta enam konkreetse kasvanduse kala, 9% ei osta enam Eestis kasvatatud kala, 2% ei osta enam üldse kala ja 14% märkis ära muu mõju.
- Väljapakutud kalaliikidest teati, et Eestis kasvatatakse vikerforelli, mida teadis kindlasti 73% sellele küsimusele vastanuist ja 15% arvas, et võib-olla kasvatatakse. Tuntusest järgnesid angerjas (vastavalt 53% ja 20%), Karpkala (49%/21%) ja angersäga (48%/12%). Vähem oldi teadlikud tuura (32%/19%) ning paalia (7% /16%) kasvatamiseast Eestis. Neist populaarsemad, mida vastajad olid söönud, olid vikerforell, angerjas ja angersäga; mõnevõrra vähem söödi tuura ja paaliat.
- Tarbitava kala kvaliteedinäitajaist peeti kõige olulisemaks kala värskust (oluline 92%, mõnevõrra oluline 4% vastajaist), head maitset ja kontrollitud kvaliteeti (mõlemal juhul vastavalt 86% ja 9% vastajaist). Tähtis oli ka kala puhtus mürkainetest (vastavalt 84% ja 9%) ja ohutus tervisele (83%/11%). Need näitajad olid olulisemad kui kala hind, mida pidas tähtsaks 74% ja mõnevõrra oluliseks 20% vastajaist. Kala kättesaadavust tõstis esile vastavalt 63% ja 28%, kalade vastutustundlikku kasvatamist 62% ja 27%, nende GMO vabasust 62% ja 20% ning mitmekesist valikut 56% ja 33% vastanuist.
- Hinnates, milline on Eestis kasvatatud kala tegelikult, leidis 57% vastajaist, et Eesti kala on maitsev ja et see on mõnikord maitsev (st mitte alati) 26%. Teisele kohale paigutus kala värskus (on värke või mõnikord värske, vastavalt 51% ja 30%), järgnesid kala kontrollitud kasvatamine ehk kala ohutus (32%/27%) ja puhtus saasteainetest (29%/19%). GMO vabasust omistas Eestis kasvatatud kalale vastavalt 27% ja 14%, jätkusuutlikku kasvatamist 21% ja 25%, kättesaadavust (soovi korral alati olemas) 19% ja 40%, kõikuvat kvaliteeti 13% ja 44%, soodsat hinda 11% ja 44% ning nn mudamaitset 9% ja 39%.
- Kõige rohkem vastanuist soovib kala osta kas roogitult (59%) või fileena (53%), ligi pool respondentidest (49%) eelistab kala osta töödeldud kujul (suitsutatud, soolatud, konserveeritud jms) ja üle kolmandiku (36%) terve kalana. 70% vastanuist kinnitas, et uurib kala ostmisel ka selle värskust, 22% usaldab selles osas kaupmeest.

- Liigi pooled (47%) vastajaist peab vajalikuks, et kalad oleksid müügikohas alati jää peal ja kolmandik (34%) peab seda mitte alati vajalikuks.
- Vaid väike osa kalatarbijaist (5%) kinnitas, et tal on kala ostes alati võimalik teada saada, millal kala välja püüti; kolmandiku (33%) arvates on see võimalik, kuid mitte alati, teine kolmandi (32%) kinnitas, et see ei ole võimalik ja 30% ei osanud sellele küsimusele vastata.
- Üldisemalt on Eestis kasvatatud kalade kohta informeeritud vaid väike osa (5%) vastajaist, üle poolte vastajate (54%) kinnitusel on neil Eestis kasvatatud kala kohta vähe infot, viiendiku (21%) väitel pole neil seda üldse ja veidi alla kuuendiku (16%) ei oska sellele küsimusele vastata.
- Informatsiooni kalade kohta saadakse informatsiooni kõige rohkem otse kalakaupmehelt (40%), kalatoodete pakendeilt (39%), sõpradelt, tuttavatelt (33%), kaupluse värske kala lettidelt (30%) ning internetist ja sotsiaalmeediast (28%)). Mõnevõrra vähem on saadud seda turgudelt (24%), televisioonist ja raadiost (21%) ning söögikohtadest (9%).
- Regiooniti on Eesti kasvanduskala kohta saanud piisavalt informatsiooni kõige rohkem Kirde-Eesti (14%) ja Lõuna-Eesti (13%) Kõige vähem on infot Eesti kasvanduskalast Põhja-Eesti elanikel, kellest vaid 5% on saanud infot piisavalt, kuid teiselt poolt 53% on saanud seda vähe ja 27% ei oma seda üldse mitte (kokku 80%). Info nappuselt järgneb Lääne-Eesti, mille elanikest 67% kinnitas, et on saanud seda vähe ja 8%, et ei oma seda üldse (kokku 75%) ning Kirde Eesti, mille elanikest tõdes vähest infot 52% ja selle puudumist 22% (kokku 74%).

Lisa 1. Küsitluse vastuste tabeljaotused

1.1 Eesti kasvanduskala ostmine viimase aasta jooksul

		Jah, olen	Ei ole	Ei oska öelda
Regioon	Põhja-Eesti	63	14	23
	Kesk-Eesti	65	10	25
	Kirde-Eesti	65	8	27
	Lääne-Eesti	64	13	23
	Lõuna-Eesti	76	13	11
Elamu tüüp	Suur kortermaja	65	14	21
	Väike kortermaja	66	8	26
	Rida- ja individuaalelamu	69	13	18
Rahvus	Eestlane	66	15	19
	Muu rahvus	67	7	26
Vanus	18...29 aastat	63	18	19
	30...49 aastat	68	10	22
	50...64 aastat	68	12	20
	65 ja enam aastat	64	14	22
Sugu	Naine	65	14	21
	Mees	69	11	20
Haridus	I–II tase	66	12	22
	III tase	67	13	20
Tulu	Kuni 500 €	57	13	30
	501...800 €	66	16	18
	801...1200 €	71	11	18
	Üle 1200 €	71	10	19

1.2. Kasvanduskala ostmise sagedus viimase aasta jooksul

		Nädalas kord või paar	Vähemalt paar korda kuus	Umbes kord kuus	Harvemini	Ei oska öelda
Regioon	Põhja-Eesti	3	14	15	31	37
	Kesk-Eesti	7	12	22	29	30
	Kirde-Eesti	2	15	17	33	33
	Lääne-Eesti	6	12	26	30	26
	Lõuna-Eesti	3	13	21	42	21
Elamu tüüp	Suur kortermaja	2	14	18	29	37
	Väike kortermaja	5	10	11	44	30
	Rida- ja individuaalelamu	4	14	22	36	24
Rahvus	Eestlane	3	14	18	38	27
	Muu rahvus	3	14	19	25	39
Vanus	18...29 aastat	2	3	13	35	47
	30...49 aastat	2	14	19	38	27
	50...64 aastat	5	18	20	30	27
	65 ja enam aastat	7	18	21	24	30
Sugu	Naine	4	12	20	34	30
	Mees	3	15	17	34	31
Haridus	I–II tase	4	12	19	29	36
	III tase	3	15	18	37	27
Tulu	Kuni 500 €	7	15	15	28	35
	501...800 €	4	15	23	33	25
	801...1200 €	1	10	17	37	35
	Üle 1200 €	3	17	19	34	27

1.3. Kala söömine söögikohtades

		Jah, olen	Ei ole	Ei oska öelda, ei saanud teavet kala päritolu kohta	Ei ole, ei külasta söögikohti
Regioon	Põhja-Eesti	24	24	44	8
	Kesk-Eesti	22	32	33	13
	Kirde-Eesti	13	35	37	15
	Lääne-Eesti	26	28	36	10
	Lõuna-Eesti	28	29	29	14
Elamu tüüp	Suur kortermaja	18	27	45	10
	Väike kortermaja	34	34	26	6
	Rida- ja individuaalelamu	27	25	34	14
Rahvus	Eestlane	26	27	36	11
	Muu rahvus	20	29	42	9
Vanus	18...29 aastat	17	30	42	11
	30...49 aastat	27	25	39	9
	50...64 aastat	23	27	40	10
	65 ja enam aastat	24	35	24	17
Sugu	Naine	23	26	41	10
	Mees	25	30	35	10
Haridus	I–II tase	18	34	35	13
	III tase	28	23	40	9
Tulu	Kuni 500 €	17	38	26	19
	501...800 €	23	34	34	9
	801...1200 €	23	18	48	11
	Üle 1200 €	37	19	41	3

1.4. Info omamine Eestis kasvatatud kalade kohta

		Piisavalt	Vähe	Ei oma üldse	Ei oska öelda, pole huvi tundnud
Regioon	Põhja-Eesti	5	53	27	15
	Kesk-Eesti	11	50	18	21
	Kirde-Eesti	14	52	22	12
	Lääne-Eesti	10	67	8	15
	Lõuna-Eesti	13	55	15	17
Elamu tüüp	Suur kortermaja	8	49	26	17
	Väike kortermaja	7	51	22	20
	Rida- ja individuaalelamu	12	62	13	13
Rahvus	Eestlane	11	56	15	18
	Muu rahvus	5	50	32	12
Vanus	18...29 aastat	11	35	32	23
	30...49 aastat	6	57	19	18
	50...64 aastat	11	63	16	11
	65 ja enam aastat	11	56	20	12
Sugu	Naine	10	55	20	15
	Mees	8	54	22	16
Haridus	I–II tase	10	49	24	17
	III tase	8	58	18	15
Tulu	Kuni 500 €	9	51	21	19
	501...800 €	10	55	19	16
	801...1200 €	8	48	28	16
	Üle 1200 €	9	65	13	13

Lisa 2. Uuringu küsimustik koos vastuste üldjaotustega

1. MILLIST KALA TEILE MEELDIB SÜÜA? (kuni 3 lemmikut)

Ei söö üldse kala	3
Ahven	27
Forell	56
Haug	22
Heeringas	47
Heik, hõbeheik	21
Kilu	34
Koha	34
Latikas	21
Lest	30
Lõhe	67
Tursk	17
Räim	35
Muu kala	6

2. KAS VAATATE/UURITE KALA OSTES NEND PÄRIOLU (kus kasvatatud või püütud)?

Jah, sageli	29
Jah, harva	31
Vaataks ja uuriks, aga päritolu ei ole täpsustatud	16
Ei vaata ega uuri	24

3. MILLIST KALA TE EELISTATE OSTA JA SÜÜA?

3A

Looduses vabalt kasvanud kala	45
Kasvanduse kala	4
Ei ole vahet	39
Ei oska öelda	12

3B

Eestis kasvavatatud kala	37
Põhjamaades kasvatatud	19
Muudes piirkondades kasvatatud	0
Ei ole vahet	32
Ei oska öelda	12

4. KAS TE OLETE VIIMASE AASTA JOOKSUL OSTNUD EESTIS KASVATATUD KALA?

Jah, olen	67
Ei ole	12
Ei oska öelda	21

5. KUI SAGELI OLETE VIIMASE AASTA JOOKSUL OSTNUD EESTIS KASVATATUD KALA?

Nädalas kord või paar	3
Vähemalt paar korda kuus	14
Umbes kord kuus	19
Harvemini	33
Ei oska öelda	31

6. KUST OLETE VIIMASE AASTA JOOKSUL OSTNUD EESTIS KASVATATUD KALA? (mitme vastuse võimalus)

Suurest toidupoest (3 või enam kassat)	38
Väikesest toidupoest (alla 3 kassa)	9
Turult	23
Kalapoest	20
Otse tootjalt	21
Internetist (e-pood),sotsiaalvõrgustiku kaudu	1

7. KAS TE OLETE VIIMASE AASTA JOOKSUL SÖÖNUD MÕNES EESTI SÖÖGIKOHAS EESTIS KASVATATUD KALAST VALMISTATUD ROOGA

Jah, olen	24
Ei ole	28
Ei oska öelda, ei saanud teavet kala päritolu kohta	38
Ei ole, ei külasta söögikohti	10

8. KAS TEIL ON OLNUD VIIMASE AASTA JOOKSUL EBAMEELDIVAID KOGEMUSI EESTIS KASVATATUD KALAGA?

Jah	2
Ei ole	98

8A.KUI TEIL OLI EBAMEELDIVAID KOGEMUSI, SIIS MILLISEID? (märkige vabas vormis)

Ei mõjutanud kuidagi, ostan edasi Eesti kasvanduskala	39
Ei osta enam konkreetse kasvatuse kala	36
Ei osta enam Eestis kasvatatud kala	9
Ei osta enam üldse kala	2
Midagi muud (märkige)	14

9. MILLISEID KALALIIKE EESTIS KASVATATAKSE ...

	Kasvatatakse kindlasti	Võib-olla kasvatatakse	Ei kasvatata	Ei oska öelda
Angersäga	48	12	6	34
Angerjas	53	20	3	24
Paalia	7	16	14	63
Karpkala	49	21	3	27
Tuur	32	19	12	37
Vikerforell	73	15	0	12

… JA MILLISEID EESTIS KASVATATUD KALU OLETE SÖÖNUD VIIMASE AASTA JOOKSUL?

	Olen söönud (% küsitletutest)
Angersäga	18
Angerjas	19
Paalia	2
Karpkala	12
Tuur	8
Vikerforell	38

10. MIDA TE PEATE OLULISEKS EESTIS KASVATATUD KALA PUHUL?

	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda, mul ükskõik
Värskus	92	4	0	4
Maitse	86	9	1	4
Hind	74	20	2	4
Kvaliteet (kindel, kontrollitud)	86	9	1	4
Ohutu tervisele (kontrollitud tootmine-kasvatamine)	83	11	1	5
Puhas, ei ole saastatud toksiinide, plasti, ravimijääkidega jms	84	9	1	6
Kasvatatud jätkusuutlikult (vastutustundlikult)	62	27	4	7
Mitmekesine valik (erinevad kalaliigid)	56	33	4	7
GMO vaba	62	20	9	9
Kättesaadavus (soovi korral alati saadaval)	63	28	3	6

11. MILLINE ON TEIE HINNANGUL EESTIS KASVATATUD KALA?
(Eestis kasvatatud kala on …)

	Jah	Mõnikord, mitte alati	Ei ole	Ei oska öelda
Värske (aastaringselt)	51	30	2	17
Maitsev	57	26	1	16
Soodsa hinnaga	11	44	27	18
Kõikuva kvaliteediga	13	44	13	30
Ohutu (kontrollitud tootmine-kasvatamine)	32	27	2	39
Magevee maitsega (mudamaitse)	9	39	20	32
Kasvatatud jätkusuutlikult (vastutustundlikult)	21	25	3	51
Puhas, ei ole saastatud toksiinide, plasti, ravimijääkide vms	29	19	2	50
GMO vaba	27	14	2	57
Kättesaadav (soovi korral alati saadaval)	19	40	18	23

12. MIS KUJUL TE EELISTATE OSTA EESTIS KASVATATUD KALA?
(mitme vastuse võimalus)

Terve kalana	36
Roogitult	59
Fileena	53
Töödeldud kujul (nt suitsu-, soola-, kuivatatud, kulinaaria, konserv jms)	49

13. KAS TE HINDATE KALA OSTMISEL KUIDAGI KALA VÄRSKUST?

Jah, hindan	70
Ei, usaldan kaupmeest	22
Ei oska öelda	8

14. MISMOODI TE HINDATE KALA VÄRSKUST? (märkige, palun, vabas vormis)

15. KAS PEATE VÄRSKE KALA OSTMISEL VAJALIKUKS, ET KALAD OLEKSID MÜÜGIKOHAS JÄÄ PEAL?

Jah, alati	47
Jah, kuid mitte alati	34
Ei pea vajalikuks	5
Ei oska öelda	14
Jah, alati	5
Jah, kuid mitte alati	33
Ei ole	32
Ei oska öelda	30

16. KAS TEIL ON KALA OSTES VÕIMALIK TEADA SAADA, MILLAL KALA VÄLJA PÜÜTI?

Jah, alati	5
Jah, kuid mitte alati	33
Ei ole	32
Ei oska öelda	30

17. KUIVÕRD TE OMATE INFOT EESTIS KASVATATUD KALADE KOHTA?

Piisavalt	9
Vähe	54
Ei oma üldse	21
Ei oska öelda, pole huvi tundunud	16

18. KUST TE SAATE INFORMATSIOONI EESTIS KASVATATUD KALADE KOHTA? (mitme vastuse võimalus)

Turgudelt	24
Kaupluste värske kala lettidelt	30
Kalatoodete pakenditelt	39
Söögikohtadest	9
Otse kalakaupmehelt	40
Televisioonist, raadiost	21
Internetist, sotsiaalmeediast	28
Sõpradelt, tuttavatelt, sugulastelt, naabritelt	33
Mujalt (märkige, palun)	3

Lisa 3. Küsitletud kogumi iseloomustus

Üle-eestiline küsitlus, vastanuid kokku 1925 vanuses 18−74 aastat.

Regiooni järgi[1]	
Põhja-Eesti	45%
Kesk-Eesti	9%
Kirde-Eesti	11%
Lääne-Eesti	11%
Lõuna-Eesti	24%
Elamu tüübi järgi:	
suur kortermaja (enam kui 12 korterit)	47%
väike kortermaja (kuni 12 korterit)	14%
rida- ja individuaalelamu	39%
Rahvuse järgi:	
eestlased	68%
mitte-eestlased	32%
Vanuse järgi:	
alla 30-aastased	19%
30−49-aastased	40%
50−64-aastased	27%
üle 64-aastased	14%
Soo järgi:	
naised	52%
mehed	48%
Netosissetulek leibkonnaliikme kohta kuus:	
kuni 500 €	21%
501−800 €	32%
801−1200 €	30%
üle 1200 €	17%
Toiduostude tegemine:	
peamine pere toiduostude tegija	51%
teeb poole pere toiduostudest	36%
teeb vähem kui poole pere toiduostudest	12%
ei tee peres toiduoste	1%

[1] Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 2001. aasta määrusega nr 126 kinnitatud Eesti piirkondlike üksuste statistilise klassifikaatori 3. tasemel esitatud maakondade grupid:
Põhja-Eesti: Harju maakond (sh Tallinn)
Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond
Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond
Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond
Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond